

un altre animal, compresos els quatre cuixots i tot, la qual, adobada, empegada i fortament cosida, serveix d'atuell per a líquids, tals com vi, oli, etc.; la part corresponent a un dels cuixots és oberta, formant el bocal per on s'introdueix el líquid al bot i essent, després, trossada i lligada; la cabuda dels bots no sol passar de 6 maials de 16 porrons, ni baixar de 4, és a dir que varia de 64 a 96 litres» (O. C., 850, c. 1925).

Sentit d'especial interès és l'aplicat al bot usat a manera de sac de gemecs, que s'usa encara, com en la combinació *bot de la gaita*, a Tamarit i Graus (1965), o bé simplement s'abreuja en *bót* a les Muntanyes de Canigó: a la Bastida del Bulès ens deien que encara s'hi tocava el *bót* després de 1918, en la visita que hi vaig fer amb el mestre Josep Seb. Pons el 1960.

Atesa la data tardana del mot en ll. vulgar i l'obscuritat del seu origen, cobra molta importància la seva presència en aragonès i en altres parlars de la llengua castellana, i encara més la seva existència en mossàrab. En aquest llenguatge la forma a esperar seria *bote*, inicialment, amb la vocal final conservada, que segons una tendència fonètica ben coneguda en mossàrab pogué sofrir assimilació en *boto*, o bé restar sense assimilació; d'allò vindrà la forma del Maestrat: «copiós botí --- consistent en --- dos centenars de *botos* d'oli i vi» (Ga. Girona, *Seidia*, 141; C. Salvador, *AlcM*).

D'altra banda la forma no assimilada *bote* esperem que es pronunciés *búti* o *búti* en hispanoàrab, i aquesta és l'única etimologia raonable que es pot indicar per al mall., menorq. i civ. *bòtil*:¹ «desafii tots es missatges de Mallorca a --- menjar-se un ribell de faves, beure-se un *bòtil* de vi amb un tremp de tomàtiques», P. d'Alc. Penya, *IdOr* I, 76; «aquest licor tan clar / que si n'umpls un *botilet* / i el colloques contra el sol / hi veuràs nedar, / sangonera --- / agostenc i calamar: / sí, Pepet! / si tens set / podràs un brou tastar», id., *Pop. Pop.*, p. 21; «una espècie de *bòtil* en forma d'ou, amb dues bagues i ansa de dalt», Arx. Lluís Salvador, p. 51; els pastors d'ovelles de Manacor omplen un *bòtil* d'oli per fer-hi oli de serp (*BDLC* VII, 159); i veg. més testimonis mallorquins en Ll. Villalonga *Bearn* (cita s. v. *ENFONY*), i els aplegats per Moll en *BDLC* XIII, 236-7, i en *AlcM*.

Segurament a Menorca és d'ús encara més general; allí per a qualsevol mena d'ampolla (de les de cervesa i refrescos, ho sento a Fornells, 1964), car Ferrer i Guinart el posà en les seves *Rondaies Menorquines* com a propi de l'illa (suposant que a Mallorca només tingués l'acc. secundària 'ametlla grossa que els allots empleen tirant-la, jugant al quèrnet'). A Eivissa en accs. secundàries, sobretot 'persona molt grassa' (diverses notes epistolars i periodístiques del Dr. I. Macabich, amb distincions respecte de *panesc* i de *capsoto*), «voluminoso» (Pz. Cabrero), 'figa verda plena de llet' (*AlcM*).

A l'Alt Aragó *boto* i *botico* són 'bot, odre de vi' a la Vall de Vio (*Volkstum und K. der R.* x, 222), i s'hi havia usat molt per batre i fabricar-hi la mantega

(fr. *baratte*), que ara la fan a Bielsa ficant-la en «un *cazuelo*, y antes se feba en un *bot*» (1965). De tota manera en el domini ling. castellà, per més estrany que sigui a la llengua literària i a l'ús normal de Castella, el mot no és i no ha estat sempre exclusiu de l'aragonès i el mossàrab, veg. *DCEC* (I, 499b, especialment 38ss.), i en particular el trobem en parlars lleonesos, p. ex. el salmantí i el mirandès (*borrachocum' ū boto* «como un odre», Leite, *Phil. Mir.* II, 307).

En les altres llengües romàniques tenim oc. ant. *bot* «outre», i moltes altres formes gallo-romàniques, ja des del francès antic, per a les quals veg. *FEW* I, 662-3 (II); d'altra banda no sols sobreselv. i engad. *buot* i it. *botte* [816, Prati] sinó àdhuc roms. *bute*, però aquests són femenins i signifiquen 'bóta' no 'bot, odre', cosa no sorprenent puix que aquest sembla haver estat el gènere primitiu del ll. vg. *BUTTIS*, alterat després, però només en part, per influència del sinònim *UTRIS*, gràcies a l'ambigüitat del gènere en els substantius d'aquesta terminació; i així en uns llocs i accepcions fou el gènere masculí el que predominà; i, en d'altres, el femení originari (i reforçat pel sinònim *TUNNA TONA*) determinà una feminització de la desinència.

Per al llatí consta ben segur que el mot fou sempre estrany a l'ús de la llengua literària, la clàssica i fins la dels nivells més baixos; apareix en glosses, de data discutible, que alguns fan remuntar fins al S. VI i d'altres parlen només de dates força més modernes, com la del glossari de Papias.² De tota manera la presència en romanès i en mossàrab i la formació regular de derivats importants com *BUTRICULA* (> *BOTELLA*, cast. *botija*, -jo), **BUTTICELLUS* (veg. *BOSELL*) o **IMBUTTIRE* (*embotir*) indiquen un mot pertanyent al llatí parlat i vulgar des de data no gaire recent. Darrerament se n'han trobat algunes dades més, alguna de les quals sembla estar ben comprovada.³ El fet és que apareix també en diverses llengües veïnes del llatí, des de data antiga, si bé no hi ha prou connexions dins aquestes famílies ni les dades hi són prou copioses, assegurades ni antigues que permetin arribar a conclusions un poc certes per afirmar ni per negar que moltes d'elles siguin manlleus del llatí o bé una font d'aquest.⁴

De tota manera caldrà explorar millor i més detingudament la possibilitat d'un mot pre-romà de l'Europa occidental, no goso dir si amb més probabilitats de ser o no indoeuropeu. El cast. dial. i antiq. [1582] i port. *bode* 'boc', amb el seu derivat port. i gall. *godalho* id.;⁵ i d'altra banda l'adjectiu cast. *butiondo* 'luxuriós' i 'pudent' [*butiondo*, 1475], on el final *-ondo* és el que s'aplica als verbs en *-IRE* que signifiquen 'muntar la femella' (*torionda*, *verrionda*, *cachonda*, -do). Semblaria, doncs, que aquests mots hispànics ens revelin l'existència d'un pre-romà **BUTIS* 'boc' (> *bod-*, *god-*), amb variant **BUTTI-* (d'on *butiondo*, *bot-*), aquesta més intensiva i aplicada més aviat a l'animal mogut i a allò que fa i per a què se'l té.⁶